

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. **Mederedacteurs:** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. **Penningmeester:** ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366 ten name v.h. Nat. hist. Gen., Maastricht. **Drukkerij** v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Tel. 45.

Versijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 4 Sept. 1935. — Verslag der Maandelijksche Vergadering van Woensdag 7 Aug. l.l. — J. E. van Veen. Die Cytheridae der Maastrichter Tuffkreide und des Kunrader Korallenkalkes von Süd-Limburg. II. Die Gattung Cytheridae (Fortsetzung). — Robert Leruth. Exploration biologique des cavernes de la Belgique et du Limbourg hollandais. XXIe Contribution. Deuxième liste des grottes visitées. (Suite). — Walther Horn. Ueber das Genus Dromica (Cicind.: Col.). — A. De Wever. Zuid-Limburgsche flora. Aanwinsten over 1932—1934.

Maandelijksche Vergadering op WOENSDAG 4 SEPT. 1935

in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur.

VERSLAG

DER MAANDELIJSCHES VERGADERING VAN WOENSDAG 7 AUGUSTUS L.L.

Aanwezig: Mej. B. Vankan en de heeren: Jos. Cremers, L. Grossier, J. Maessen, J. C. Rijk, G. Caselli, Mommers, H. Jongen, D. van Schaik, Dr. J. Beckers, P. Marres, F. van Rummelen en Br. Bernardus.

Na opening der bijeenkomst door den Voorzitter, krijgt de heer Rijk 't woord en deelt 't volgende mede.

Op een der laatste vergaderingen in '34 toonde Br. Christophorus een larve, die ingesponnen tusschen eenige papierstrooken leefde en stond ze mij ter kweeking af. Ze eischte veel van mijn geduld, want ze wou maar niet verpoppen. Bij de laatste controle, begin Mei, was ze nog onveranderd. 18 Juni echter leverde ze een Micro, en wel de appelbladroller, *Grapholita pomonella*. Ze had zich geheel aan de regels van Oudemans gehouden, die zegt, dat de verpoping soms pas in Juni plaats vindt en het popstadium 3 à 4 weken duurt.

De heer Maessen vertoont een door zijn dochtertje op Maastrichtsch gebied zoo pas gevangen zeldzame vlinder: *Pieris daplidice* L., die maar heel weinig in ons land en slechts 'n paar keer in Limburg werd aangetroffen.

De heer Jongen toont een paar modellen van sponsachtige uitwassen en vergroeiingen uit de kroon van knotwilgen geknipt. Zij worden door mijten veroorzaakt en komen bij *Salix alba* e.a. veelvuldig voor. Zij kunnen een omvang krijgen van 50 bij 50.

Hieracium pratense (Tausch) (*Hieracium caespitosum* of 't Veldhavikskruid en wel de subspecies „*colliniformis*“ H. prat. is een aanvoerplant en werd in den vorm van colliniformis op twee plaatsen in Limburg aangetroffen. Het gedemonstreerde exemplaar was van Wahlwiller, waar de plant dit jaar in een groep van 40 à 50 stuks werd gezien. Buiten Limburg komt zij in Nederland (Utrecht, Noord-Brabant) in een anderen vorm voor (*eu-pratense* genoemd). Ook hiervan werd een exemplaar getoond, waarbij tevens werd gewezen op de minder sprekende morphologische verschillen tusschen beide ondersoorten. Beide hebben uitloopers.

Naar aanleiding dezer plantendemonstratie doet de Voorzitter een beroep op de leden om toch medewerking te verleenen aan de uitbreiding van den plantenrijkdom in den Museumtuin. Hij heeft met goedvinden van het Gemeentebestuur de verzorging van dien tuin in eigen beheer genomen. Gebeurde dit vroeger door stadswerklui, wien en tijd en kennis ontbraken om den tuin te beheeren, thans geschiedt zulks onder zijn toezicht door een door hem zelf aangestelden werkman. De tuin ziet er nu weer goed verzorgd uit; alléén mankeeren er tal van Limburgsche in 't wild groeiende planten, welke met ietwat hulp onzer leden en van andere belangstellenden spoedig dienen aangevuld te worden.

De heer Beckers, daarna 't woord verkrijgend, zegt:

In aansluiting aan de publicatie van Prof. Jong-

mans in ons Maandblad van 26 April i.l. heb ik voor het Museum meegebracht eenige fossiele plantenresten uit de bruinkolenlagen bij Carisborg, door Jurassky bestempeld met den naam van *Palmoxylon bacillare*. Volgens Jongmans zijn het platgedrukte stukken bestaande uit stengels, die slechts het sklerenchym der vaatbundels bevatten. Het is voor de eerste maal, dat in onze bruinkolen Palmenresten werden gevonden. Deze vondst is, zooals Jongmans zegt, in dubbel opzicht belangrijk. In de eerste plaats, omdat er uit blijkt, dat onze bruinkoolformatie overeenkomt met die van het aangrenzend Duitsch gebied en ten tweede, dat hiermede de ondermiocene ouderdom onzer bruinkoolvelden bewezen is.

De heer G. Caselli heeft voor 't Museum meegebracht een exemplaar van de op zwaluwen en gierzwaluwen huizende vlieg: *Stenopterix hirundinis* L. (gevonden op een gierzwaluw te Valkenburg).

De heer Mommers vertoont, niet om de zeldzaamheid, want 't is een veel voorkomend verschijnsel, een lalie met broedknoppen.

De Voorzitter laat de collectie Rechtvleugeligen — Orthoptera — (Kakkerlakken, Sprinkhanen en Krekels) zien, welke door den heer C. Willemse kortgeleden opnieuw voor 't Museum werd geordend.

Hieruit blijkt, dat er op 't oogenblik 50 verschillende Orthopteren in Nederland bekend zijn en wel: 11 Kakkerlakken, 35 Sprinkhanen (waaronder een variëteit) en 4 Krekels.

De elf verschillende Kakkerlakken (*Blattodea*) zijn allemaal in de verzameling aanwezig, n.l. *Ectobia lividus* Fabr. uit Bemelen en Geerendal; *E. Panzeri* Steph. uit Blerick en Well en uit Asch (België), waar de voorzitter 't verleden zomer ving op Juniperus; dit beestje zal zeker wel te vinden zijn in de buurt van Maastricht op Hollandsch gebied; *E. lapponicus* L. uit Schinveld en Huis ter Heide; *E. sylvestris* Poda uit Schinveld en Kolmont; *E. s. f. discrepans* Adel uit Heek (Hulsberg), waar dit beestje zeer veel voorkomt; verder uit Schinveld, Bunde, Kolmont; *Phyllodromia germanica* L. uit Brunssum en Maastricht; *Blatta orientalis* L. uit Maastricht, Meerssen, Beek; *Periplaneta americana* L. uit Rotterdam, komt aldaar veel voor in den dierentuin; *Blatta australasiae* Fabr. uit Maastricht, (aangevoerd met bananen); *Panchlora peruana* uit Maastricht, (zeer veel aangevoerd met bananen); *Pychnoscelus Surinamensis* L. uit Amsterdam (hortus botanicus).

Op Kakkerlakken heeft de mensch 't over 't algemeen niet begrepen; van hen bediende hij zich vaak om vriendelijke benamingen te geven aan z'n evenmensch met wien hij minder goed overweg kon.

Reeds de oude Brehm klaagt er over dat Linnæus 't stoute stuk durfde bestaan, om een Kakkerlak naar Duitschland te benoemen (*Phyllodromia germanica* L.!). „Warum Linné seinerzeit die Liebenswürdigkeit gehabt hat, dieses Ungeziefer durch Verleihung des Artnamens *germanica* gerade den germanischen Völkern zuzueignen, steht nicht fest, denn die deutsche Schabe dürfte

aller Warscheinlichkeit nach seit den ältesten Zeiten mit den Menschen zusammenwohnen und gewiss schon die ersten primitiven Hütten der asiatisch-europäischen Urstämme bevölkert haben”...

De Noordduitscher noemt deze dieren Schwaaben, de Zuidduitscher heet ze Pruisen; elders in Duitschland noemt men ze bij wijze van vriendelijkheid aan 't adres van rechter en linker bureu, nu eens Russen dan weer Franschen, terwijl de Russische bevolking op hare beurt zich ook niet onbetuigd laat en den naam Kakkerlak heeft omgedoopt in Prussaki, d.w.z. Pruisen!

Vriendelijkheid is maar alles.....

„Zeg het met Kakkerlakken”.

Van de 35 Sprinkhanen ontbreken er in het Museum slechts 5, terwijl de vier soorten Krekels allemaal aanwezig zijn.

Hierna laat de Voorzitter eenige mooie rood en zwart gekleurde zeldzame wantsen zien, waarmee dezen zomer de Museumcollectie werd verrijkt en wel:

Eurydema dominulus L. door Mej A. Marres gevangen in den tuin van villa „Rozenhof”, St. Pieter, 14—6—'35. Deze sporadisch voorkomende wants was tot dusverre bekend uit Liesbosch, Ootmarsum, Denekamp, Venlo, Valkenburg, Sweyckhuizen (Schinnen), Meerssen en Spaubeek.

Therapha hyosциami L. De heer Marcel v. d. Boorn ving één exemplaar te Schin op Geul, 13-6-'35, terwijl de Voorzitter zelf er een vond in den Museumtuin, 1-8-'35. Ook dit beestje wordt in ons land maar sporadisch aangetroffen. Het is bekend uit Driebergen, Beekhuizen, Breda en Zierikzee. In Limburg werd het voorheen alléén gevonden (óók in den Museumtuin) door den Voorzitter in Aug. '22 en in Sept. '34. Het blijkt derhalve hier niet zoo buitengewoon zeldzaam te zijn.

De mooiste aanwinst is zeker *Spilostethus equestris* L. door 't dochttertje van den heer J. Maessen gevangen op den Meerssenerweg, 28-6-'35.

Just 65 jaar geleden werd *S. equestris*, eveneens te Maastricht gevonden, n.l. Juli 1870. Dit exemplaar bevindt zich nog in de collectie Mac Gillavry, Amsterdam. Verder was slechts de vondst bekend van een ♀ exemplaar uit Friesland, ook al vele, vele jaren geleden.

Vervolgens laat de Voorzitter zien: drie imago's van een mooie, blauwmetaalkleurige houtbij, ter grootte eener aardhommel, n.l. *Xylocopa violacea* (L.).

Xylocopinae zijn echte tropenbewoonsters. In Europa komen er slechts 6 soorten, waarvan 3 in Midden-Europa, voor.

Xylocopa violacea (L.) werd hier te lande maar éénmaal gevangen en wel door Pater H. Schmitz S.J. bij Slavante (Maastricht) in Mei 1910; het beestje bevindt zich in de collectie van Dr. Th. Oudemans.

'n Collega van P. Schmitz, n.l. Pater Sala S.J., zond hem in Juni i.l. van uit San Remo (Italië) een drietal larven plus een imago. Pater Schmitz stond ze af aan ons Museum. De larven zaten in een hollen plantenstengel, ieder voor zich in een soort kamertje vervaardigd uit stuifmeel (en ho-

nig?), 't welk den larven tot voedsel diende. Bij ongeluk viel een witte, moddervette larve uit haar wieg op den grond te pletter, de beide andere verpopten en leverden op 24 Juli l.l. twee prachtige bijen.

Eenige weken geleden vond er op de duiventil van een Maastrichtenaar een eigenaardige geboorte plaats en wel van een duifje met twee volkomen halzen en koppen. Deze monstruositeit ging dra dood en bevindt zich in alcohol in privaat bezit alhier.

De heer De Wever, Nuth, schrijft ons:

„In April l.l. bouwde 'n bastaardnachttegaal zijn nest op een „heggestok“ vlak bij de voederplaats.

In Mei kwam mijn overbuur vragen, of hij niet een sperwer of zooiets, dien hij in mijn tuin 's morgens en 's avonds zag, mocht doodschieten.....

'k Heb dat niet toegestaan. Zelf ben ik toen aan 't spionneeren gegaan. 't Bleek een koekoek te zijn!

Half Mei lag in 't nest, naast de blauw-groene eitjes van den bastaardnachttegaal, een groot, bruin-gestippeld ei. Dat was natuurlijk van den koekoek.

Toen de jongen geboren waren, heeft de jonge koekoek ze al gauw uit 't nest gestooten. Hij zelf is zoo gegroeid, dat hij niet meer in 't nest paste. Ik heb hem nog eenige malen daarin teruggezet,

maar, na eenige dagen vond een andere buurman hem dood in de wei."

Eigenaardig, dat de anders zoo schuwe koekoek haar ei deponeerde zoo dicht bij menschelijke woningen.

Ons medelid, de heer A. Willemse, Kerkrade, publiceerd zoo pas (drukkerij Constant van Hoof, Eeckeren) een uitgebreid werk: „de Edelsteenen", herkenning, beoordeeling en waardeschatting door eenvoudige middelen voor juweliers en liefhebbers.

Wie zich hiervoor interesseeren, kunnen er tal van wetenswaardigheden in vinden. 't Is 't eenige in 't Nederlandsch verschenen werk, 't welk over Edelsteenen handelt naar kleur en microscopisch onderzoek.

Ten slotte vertoont de Voorzitter 't zoo kunstig, vooral uit witte kippenveeren samengestelde nest van 'n spotvogel, geschonken aan 't Museum door ons medelid den heer Soeten te Caestert, in wiens park dit nest verstoord werd door 'n Vlaamschen gaai.

Nadat de heer Caselli verzocht had ook van den kant der leden van 't Nat. Historisch Gen. in Limburg belangstelling te mogen zien voor de expositie van fotografische Limburgsche natuuroptnamen, welke te Valkenburg wordt gehouden op 10 tot 18 Augustus, sloot de Voorzitter de vergadering.

Die Cytheridae der Maastrichter Tuffkreide und des Kunrader Korallenkalkes von Süd-Limburg.

II. DIE GATTUNG CYTHERIDAE.

von J. E. VAN VEEN.

(Fortsetzung).

Cytheridea reniformis nov. spec.

Von dieser Ostrakode liegt sehr viel Material vor; es sind sowohl viele ganzen Schalen als auch einzelnen Klappen von erwachsenen und jungen Individuen gesammelt worden. Geschlechtsdimorphismus ist auch hier wahrzunehmen. Der Unterschied zwischen den beiden Sorten Schalen ist aber nicht gross.

Die Schalen sind derb und stark gewölbt. Gewöhnlich ist die Oberfläche glatt; sie kann aber auch punktiert sein.

Die Schale des Weibchens ist von der Seite betrachtet etwas nierenförmig. Der Dorsalrand ist stark konvex; der Ventralrand fast gerade, nur wenig konvex. Der Vorder- und der Hinterrand sind schief gerundet. Vorne ist die Schale nur wenig höher als hinten. Von oben und von unten gesehen ist sie elliptisch. Die Scheidenahrt zwischen den beiden Klappen ist sowohl oben als unten gerade. Von vorne gesehen ist die Schale kreisrund.

Die rechte Klappe ist etwas kleiner als die linke, die erstere an der ganzen Peripherie umfasst. Bei beiden ist der Dorsalrand stark konvex; bei der rechten Klappe ist der hintere Teil dieses Randes fast gerade, was zumal bei jungen Exemplaren deutlich der Fall ist. Der Vorder- und der Hinterrand sind bei beiden Klappen schief gerundet. Der Ventralrand ist an der rechten Klappe etwas konkav, an der linken dagegen ein wenig konvex. Die Wölbung der Klappen ist von der Mitte nach allen Seiten gleichmässig, nach der Bauchseite hin aber sehr steil, wodurch die Schale unten etwas abgeplattet ist. Das Schloss ist entwickelt wie es für die Gattung *Cytheridea* charakteristisch ist. Selten ist dies aber gut wahrzunehmen. An der Innenseite der Klappen liegt die Anheftungsstelle des Schliessmuskels in einer runden Grube. Der verkalkte Teil der Innenlamelle ist fast überall gleich breit. Hinten, unten und vorne ragt der gewölbte Teil der rechten Klappe über den scharfen freien Rand hinaus. Letzterer befindet sich also etwas nach innen. Besonders hinten unten ist